

Calvijn: kerk en liturgie

Toelichting voor gespreksleiders

Jaarthema: Leven uit de bron

Groiegroepen C.G.K. Groningen

Bijbelgedeelte:

Seizoen 2008/2009, nr. 17 en 18

Gebruikt Studiemateriaal:

Herman J. Selderhuis, *Calvijn, een mens*, Kampen 2008

Mirjam van Veen, *Calvijn*, Kampen 2006

Bernard Roussel, *Het leven van Johannes Calvijn*, Utrecht 2004

Willem Balke e.a., *Johannes Calvijn, zijn leven, zijn werk*, Kampen 2008

En artikelen van internet

Bezinning vanuit de Bijbel

1. Johannes 17 in zijn geheel lezen en de groepsleden de kans geven te reageren op de vraag wat hen in dit hoofdstuk vooral raakt/aanspreekt en waarom!
2. vers 11 en 21 allen één. Jezus bedoelt hier vooral dat zijn discipelen een eenheid naar mogen blijven vormen. Jezus gaat niet uit van een reeds aanwezige verscheidenheid onder zijn volgelingen.

1. De Kerk

1. De onzichtbare kerk is de ene, universele kerk. Het is de ware, ideale kerk. Deze kerk bestaat slechts uit ware gelovigen die door God zijn voorbeschikt. De zichtbare kerk is wel een gestalte van de onzichtbare kerk, maar in deze kerk zitten naast de uitverkorenen ook de verdoemden. Ook de Lutherse Kerken en zelfs de Katholieke kerk kan deel uitmaken van de onzichtbare kerk.
2. Calvijn vond dat de breuk met Rome niet had mogen leiden tot verdeelde protestante kerken. Daarvoor gebruikte hij het onderscheid. De zichtbare kerk moet zoveel mogelijk gaan lijken op de onzichtbare kerk en het niet accepteren dat er verdeeldheid was en bleef bestaan onder de gelovigen. Abraham Kuyper gebruikte het onderscheid om aan te geven dat er in alle kerken wel iets goeds was aan te wijzen. Elke kerk is een openbaring van de ene onzichtbare kerk. Hij introduceerde daarmee de term pluriformiteit (veel vormigheid) van de kerk.
3. Selderhuis (p.116): "het Calvijnse kerkbegrip is soms wel wat al te rooms."
4. Gelet op zijn contacten met dopersen, lutheranen en katholieken/ en ook met de leerlingen van Zwingli.
5. Laat hier de groep eens rustig over doorpraten. Geef ruimte voor meningsvorming. Betrek er zo nodig de bijbelgedeelten bij. Interessant is in dit verband te weten dat Calvijn voorrede heeft geschreven in het boekje van Melanchton, terwijl hij met hem een enorm verschil van mening had over de leer van de predestinatie.

2. De kerkopbouw

1. In de middeleeuwse kerk waren mensen meestal slechts één keer per jaar (met Pasen) ter communie gegaan. 't Liefst wilde Calvijn elke zondag Avondmaal vieren. Ook het invoeren van de gemeentezang was erg opvallend. Voorheen werd er niet gezongen, hoogstens door de clerus. En dan ook nog de kinderen onderwijs geven!!!
2. Als je kijkt naar het motief voor de invoering van de kerkorde: zuivere leer en godsvruchtige levenswandel in samenleving verankeren, zou je zeggen: SGP. Calvijn vond dat je een christelijke levenswandel mocht vragen van je mensen. Hij paste in dat opzicht precies in het Geneve van die dagen. Geneve was uit op onafhankelijkheid en politieke en maatschappelijke rust. Niet eerst Calvijn, maar vooral de politiek in Geneve wilde eenheid en rust en daar pasten

Calvijn en Farel prima in met hun voorstellen. Toch werden ze de stad uitgestuurd omdat ze te veel invloed kregen.

3. Als je theocratie ziet als een staat waarin God de onmiddellijke gezagsdrager is en bijv de burgemeester of de president een godenzoon is, nee dan had Calvijn een ander ideaal. Maar hoewel Calvijn ook gezegd heeft: “de staat is er voor het aardse welzijn en de kerk voor het geestelijk welzijn” vond hij wel dat God het in de stad helemaal voor het zeggen moest hebben. In zijn concept was een overheid ook altijd christelijk. Een overheid die ook altijd God gehoorzaam wilde zijn.

2a De ambten

1. De predikant (clerus) bleef centraal staan. Hij bediende het Woord, de Sacramenten. Alleen dankzij hem kon de mens deel krijgen aan heil. Nog erg Rooms dus.
2. Als iedereen recht van spreken heeft, als iedereen de bijbel kan lezen en als de bijbel van iedereen is, dan is gesteggel over wie gelijk heeft een permanent gevaar. Zie de geschiedenis van de protestantse kerken. Wat vinden de groepsleden? Discussie!!
3. Nog steeds á la Calvijn? Komt iemand die samenwoont komt onder de tucht? Of een gokverslaafde? Groepsmening? Discussie!!

2b De kerkdienst

1. Zeer eenvoudig. Slechts preken en af toe een avondmaalsviering
2. Elke tijd heeft zijn eigen lied waarin de emotie van dat moment meespeelt, elke cultuur en elk volk geeft op zijn eigen manier vorm aan de liturgie en dat moet ook.
3. evenals over vraag 2 doorpraten!!

2b1 De preek

1. Calvijn's opvatting was dat als de prediker spreekt, God spreekt. De preekstoel is de troon van God. De prediking van het Evangelie is het middel om de mensen tot zaligheid te leiden. De predikant is de mond van de Meester.
Vindt de groep dat ook??? Heeft men argumenten om daar anders te aan te kijken?

2b2 Het gebed

1. Eigen mening. Waarom kiezen wij er voor dat de predikant de gebeden doet? Heeft dat te maken met deskundigheid of hoort dat bij zijn ambt?
2. Interessant is het volgende citaat uit een brief van Calvijn:
“Samen zingen – *als een vorm van intens bidden* - verdrijft de kilte uit de eredienst en constitueert de gemeenschap van gelovigen als subject van de eredienst. Door samen zingend de psalmen te bidden ‘verheffen wij als het ware ons hart tot God, zodat hij ons kan troosten doordat wij ons zijn deugd, goedheid, wijsheid en gerechtigheid te binnen brengen’. We moeten dus geen psalmen zingen om de dienst van het Woord wat te onderbreken; dat is te gering gedacht. In het zingen van deze liederen bidt de gemeente effectief en antwoordt God werkelijk. Psalmen zingen is participeren in de Dienst van het Woord. Psalmen zingen is in dialoog treden met God. De gemeentezang in de eredienst is een vorm van ‘*het geloof innen*’, zoals Guillaume Barnardi zo prachtig heeft gezegd.”
Ook aardig is deze uitspraak van Calvijn om over door te praten: “de gemeente is het subject is van de liturgie”.
3. a. een gebedshouding in de psalmen: handen opgeheven. Ontvangende houding. Gevouwen handen was een teken van luiheid. In Germaanse tijd is deze gewoonte ontstaan. Een vazal trad zo zijn heer tegemoet als teken van onderwerping en trouw.
b. Wat vinden de groepsleden. Interessant is het ook eens door te praten over de vraag hoe het komt dat de psalmen onder jongeren niet zo geliefd meer zijn?

2b3. Het zingen

1. Calvijn schreef ook ergens: met de liederen kunnen ook gemakkelijk verkeerde ideeën de kerk binnenkomen. En dan blijft het langer hangen!!!
Wat te denken van een koor of cantonier? Vaker wisselzang? Andere ideeën?
In Ef. 5:19 sprake van lofliederen en geestelijke liederen. Zijn dat synoniemen voor het woord psalmen of worden daar andere soorten mee bedoeld?

2b4 Het avondmaal

1. De opvatting in de RKK: transsubstantiatie: brood en wijn veranderen in lichaam en bloed, overigens gelooft men in de RKK niet dat brood en wijn uiterlijk veranderen.
Luther: consubstantiatie: Christus is wel aanwezig in brood en wijn
Zwingli: avondmaal slechts een gedachtenismaaltijd.
Calvijn: Christus is door Zijn Geest aanwezig in brood en wijn
In onze kerken staan we toch het dichtst bij de opvatting van Zwingli.
2. Wat is de mening van de groep? Heeft men argumenten?
3. Een idee voor een grote gemeente als de onze. Verschillende uitdeelpunten. Met plastic bekertjes werken. Allemaal tegelijk tijdig. Hoe denkt de groep?

3 Bijlage: Calvijn en de bijbel

Allereerst kan de groep reageren op het hele artikel. Ook kan men doorpraten over de commotie die is ontstaan naar aanleiding van de uitspraken van Andries Knevel.

1. Zet eens een discussie op in de groep over de eerste reactie. Soms is het leuk de hele groep ook in beweging te zetten door een denkbeeldige streep te trekken in de kamer en de voorstanders aan de ene kant te zetten en de tegenstanders aan de andere kant.
2. Datzelfde geldt voor de 2^e stelling. Misschien wat moeilijker en moet er eerst een korte uitleg gegeven worden.